

11.6.2025

Uhanalainen kyläkauppa

Anja Lapveteläinen

Kuopion Länsirannan kylät ry, puheenjohtaja, Pohjois-Savon Kylät ry:n hallituksen jäsen

Vielä 25 vuotta sitten Suomessa oli noin 700 kyläkauppaa, tänään niistä on jäljellä enää vajaa 160. Kehityskulku muistuttaa kyläkoulujen osalle tulleet lähes automaattisia ja kyseenalaisia lakkautuksia. Kun molempien tilannetta katsoo yhdessä, ei voi olla ajattelematta maaseutumme tietoista alasajoa. Siitäkin huolimatta, että helmikuussa sisäministeriön raportti (2025:3) toteaa: ”Palvelujen keskittämisen ja turvallisuustilanteen muutoksen myötä myös kyläkauppojen, lähikoulujen ja seurantaloiden merkitys korostuu. Niiden kehittäminen monipalvelupisteiksi sekä varautumis-, logistiikka- ja viestintäkeskuksiksi on tärkeää.”

Pohjois-Savossa on tänään noin 15 kyläkauppaa. Näiden vetäjät ovat todellisia arjen sankareita, jotka ovat valmiita venymään omien resurssiensa äärirajoilla samalla kun pitävät yllä elintärkeitä palveluita maaseudun asukkaille. Valtiolla on Ruokaviraston hallinnoima kyläkauppatuki, jonka piiriin pääsevät ne kyläkaupat, jotka sijaitsevat harvaan asutulla- tai ydinmaaseudulla. Mutta kaupungin läheisellä maaseudulla kyläkauppatukea ei voi saada, olkoonkin, että seuraava kauppa on 30 km päässä ja autottomalle vanhemmalle tai eläkeläiselle kaupassa käynti linja-autoyhteyksin tulisi kohtuuttoman monimutkaiseksi, viikonlopulla mahdottomaksi. Viranomaiset voivat aina piiloutua pykälien ja ohjeistusten taakse, siinä on yksittäisen kauppiaan tai hänen asiakkaansa turha vedota arjen ankeuttamiseen.

No, lupaavathan valtio ja EU vielä muitakin yritys- ja investointitukia maaseudulla toimiville yrityksille. Voisiko näistä kaupungin läheisellä maaseudulla toimiva kauppias saada tarvitsemansa avun? Ei voi. Rahoittaja vetoaa Suomen CAP-suunnitelmaan, kansalliseen lainsäädäntöön ja siihen, että vähittäiskauppa katsotaan toimialaksi, jota ei rahoiteta kilpailutilanteen vuoksi. Tässä kohdassa kylläkin herää kysymys: jos kyläkauppa tekee samansuuruisen liikevaihdon vuodessa kuin tuo 30 km päässä oleva marketti arviolta kolmessa viikossa, niin voidaanko kyläkauppatuen epäämisen ennemminkin katsoa kasvattavan marketin mahdollista monopoliasemaa kuin pitävän näiden kauppojen keskinäistä kilpailua tasapainossa? Toisin sanoen, olisiko mahdollista, että päättäjät ja rahoittajaorganisaatio pystyisivät käyttämään talonpoikaisjärkeä, joustamaan ohjeistuksessaan yrityksen ja sen toimintaympäristön realiteettien perusteella? Tämäkin esimerkki antaa muistutuksen siitä, että peruspalvelun lakkauttamisen kerrannaisvaikutukset ovat täysin erilaiset maaseudulla kuin kaupungissa. Siksi ohjeistus kaipaa joustoa. Jos Pohjois-Savossa on tällä hetkellä 4-5 kyläkauppaa, joilta tuet evätään maantieteelliseen sijaintiin ja kilpailun vääristämiseen vedoten, ei voi kuin ihmetellä, onko näin saatu alle 100 000 € valtion säästö aivan välttämätön, kun tiedetään kyseisen kauppalajin uhanalaisuus ja sen keskeinen rooli alueensa elinvoimaisuuden ja varautumisen kannalta?

Mikä siis avuksi kyläkaupoille? Yksittäiset tuethan eivät kauppiaita pelasta, vaikka ne voisivatkin toimia joko tärkeänä kannustimena tai epäamistapauksessa sinä kortena, mikä lopulta katkaisee kamelin selän. Toisin kuin koulujen osalla, kuntapäätäjien emme tässä asiassa voi vedota muuten kuin vaatimalla kuntia tekemään mm. palveluverkkopäätösten yhteydessä maaseutuvaikutusten arvioinnit huolella, yritysten kokemuksen ja aseman tarkkaan huomioiden. Hyvä uutinen on se, että jokainen meistä voi tehdä merkittävän teon, jolla on suora yhteys kaupan kannattavuuteen: tehdään ostokset kyläkaupasta aina, kun se on mahdollista. Annetaan kauppiaille rakentavaa palautetta, ja jutellaan

myös omista toiveistamme, mitä haluaisimme hyllystä löytyvän. Vaikka lauantapäivä 14.6. onkin omistettu kylätapahtumille ja kyläkaupoille, muistetaan, että jokainen päivä voi olla kyläkauppapäivä! Mikäli satut olemaan niin onnellisessa asemassa, että läheltäsi tuollainen harvinaisuus löytyy.